V-dik évfolyam. 115-ik szám Kolozsvártt, kedd május 23 1871

Előfizetési feltételek:
Évre . . . . . . 16 ft — kr.
Félévre . . . . . 8 „ 50 „
Negyedévre . . . . 4 „ 50 „
Havonként . . . 1 „ 50 „

Megjelenik minden nap, innepi utáni napokat kivéve.

Szerkesztőség és kiadó-hivatal: Monostorutcz a L. Bányai ház alatt.

MAGYAR POLGÁR

POLITIKAI NAPILAP.

Hirdetési dijak.
Ötször hasábozott sor ára 6 kr Bélyegdij minden hirdetésből 30 kr. Nagyobb hirdetéseknél külön kedvezményt is nyujt a kiadó-hivatal.

Fiók-kiadó-hivatalok:
Tordán: Retezár és Harmathnál.
Désen: Krémer Sámuel.
Enyeden: Vokál János.
Szamosujvártt: Csausz testvérek.
Kolozsvártt: Stein J. és Demjén L.
M.-Vásárhelytt: Wittich Józsefnél.

A „Magyar Polgár“ előfizetési feltételei.

Egész évre . . 16 frt.
Félévre . . . 8 frt 50 kr.
Negyedévre . 4 frt 50 kr.
Egy hóra . . 1 frt 50 kr.

☛ Hirdetéseket a legjutányosb áron elfogad
A M. Polgár kiadóhivatala.

KOLOZSVÁR, MÁJUS 22.

Fővárosi levelek.

XLVII.

Pest, máj. 20. 1871.

Kedves barátom! A ma reggel megjelent ellenzéki lapok közlik az országgyülési baloldali kör megállapodását a küszöbön álló megyerendezés kérdésére nézve. A kör e rest megfontolás után abban állapodott meg, hogy az ellenzék mindazon elvi ellentétek daczára, melyek az uj törvényhatósági javaslatba, az ellenzék heves küzdelmei daczára fölvétettek, nem maradhat ki sem a közhatóságok szervezéséből, sem a hatósági választott hivatalnokok sorából.

Hiában; „a politika az exigentiok tudománya. Egyes teheti, hogy logicáját a végletekig vigye; párt büntetlenül soha.

„De hiszen ez jézsuitisticus elv!“ fogják mondani az ellenzék ellenségei, kiknek igen tetszenék, hogy mi duzzogva abdicáljunk s a megyéket szabad gazdálkodásra nékiek átengedjük. Ti — folytatják tovább — a többségrejutás reményében megtagadjátok elveiteket s a virilis szavazatok jogán is bementek a hatósági bizottmányokba!“ Miért nem tesztek ugy, mint a delegatiókkal, honnan teljes visszavonulót futtatok?“

Sem az elötétel, sem a hasonlatosság nem áll.

Mi nem tagadjuk meg a czélért elveinket; ellenkezőleg azért foglaljuk el az egyetlen csatatért, mely még reménytnyujtóan nyitva áll számunkra, hogy onnan mint az ország védbástyájából erőt gyüjtve törhessünk azon eszmék és elvek ellen, melyeket a hazára nézve károsaknak tartunk.

Mi lenne, ha a katona vagy honvéd azt mondaná, hogy nincs a nagyobbszámu ellenséggel egy véleményben, tehát ő bizony meg sem fog jelenni a csatatéren.

A delegátiónális intézmény nem hogy hasonlat lenne, de a legcsatányosabb ellentét. A delegatiók egy elveink meggyőződésünk ellenére fölállitott intézmény, melyet már elnemzetietlenitő befolyásánál fogva is el kellene kárhoztatnunk, ha nem is absorbeálná törvényhozásunk legfontosabb jogait s országunk jövedelmeinek legnagyobb részét.

Ezenkivül a delegatiókban semmi reményünk nem lehet arra, hogy hazánk közjogi helyzetén annak keretében tetemes javitást eszközölhetünk. Maga a süket-néma országgyülés olyan, mely a komoly discussiónak minden nemét kizárja.

Minden másként áll a megyékre nézve.

A megyék ősi és nemzeti alkotmányunk „ezredéves bástyái“; egy szivünk lelkünkhez forrott öszintézmény, mely a legszomorubb időkben is képes volt arra, hogy a reactio törekvései ellen uj erőt adjon a nemzetnek; ez az a föld, melynek keblén a szabadság érze ében fölnövekedtünk, az a föld, melyet érintve lábainkkal Antaeuszként uj uj lelkesedést érzünk szivünkben.

Ha e földet, az édes haza és szabadság földét ki hagynók siklani lábaink alól: a puszta légben maradnánk, hol alkotmányos érzületünkhöz semmi erőt nem gyüjthetvén többé, velünk együtt még a remény is megfojthatóvá válnék egy szebb jövőre.

Aztán ott van egyetlen archimedesi pontul a nép szabadválasztása a megyei tisztviselőkre nézve, mely a képviselőválasztásokon kivül az egyetlen fennhagyott alkalom a nép akaratának és öszinte vonzalmának nyilváuitására.

Oly kincsek ezek, melyeket eldobni magunktól egyértelmü lenne a jogárulással és politikai öngyilkossággal.

Azért méltán hiszünk arra számithatni, hogy a baloldali kör e tekintetbeni megállapodása az egész hazában viszhangra talál, s az összes magyar ellenzék hazafias kötelességének tartandja, hogy a megyékbeni városokban a rendelkezésére álló tért teljes erejéből és minden törvényes eszközzel igyekezni fog, elfoglalandja.

A megyéken szerzett többség előbb-utóbb megtermi az országgyülési többséget s alkotmányos elveinknek érvényre jutását.

P. Szathmári Károly.

Táviratok a külföldről.

Páris, máj. 20 A torlaszbizottság elrendelte, hogy a város déli részén a körfalakkal határos utczasarkokat képező házak kiüritendők, minthogy e házak lőrésekkel látandók el. A közbiztonsági választmány jelenti, hogy a commune beegyezésével a hadügy vezetését átvette.

Flórencz, máj 19 A királyt Turinból ma ide várják s holnap fogadná Montemar uj spanyol követet, ki megnyugtató hireket hozott Spanyolországból, hol a kir. trón megszilárdulása bizton várható, a hadsereget a legjobb szellem lengi át s az ellenzék mindinkább háttérbe szorul.

Flórencz máj 20 Lamarmora tk. épen most tesz közé egy röpiratot ily czimmel: „Quattro discorzi sulle condizione dell' esercito italiano,“ mely nagy feltünést okoz. Szerző e munkában a hadügyértől lényegesen eltérő álláspontot foglal el.

Róma, máj. 20. A téglavetők munkásai strikera készülnek; számuk mintegy 500 ra megy, közöttök több volt pápai katona. E mozgalom szitóinak a papokat tartják.

Flórencz, máj, 20. Az 1866 iki hadjáratról legközelebb egy hivatalos jelentés fog nyomtatásban megjelenni.

Prága, máj. 20 A császár hir szerint elvállalta a tábori rokkant egylet védnökségét.

Brüssel, máj. 20 Napoleon hallomás szerint fia javára lemond és ennélfogva IV. Napoleonnak egy a franczia nemzethez intézett prokalmatiója várható.

Versailles, máj. 20 Rochefort Meauxnál állitólag elfogatott.

Berlin, máj. 20. A bir. gyülés elfogadta a tvjavaslat 1 §-át mely szerint Elsass és Lotharingia örök időre a német birodalommal egyesitendő; ellene csak ketten szavaztak. A lengyelek szavazás előtt eltávoztak.

Páris, máj 20 A commune egy rendelete a rablást és lopást halállal bünteti; az összejövetelek átalában betiltatnak; a tengerész hadtest feloszlattatik. — Mortier a commune ülésében azon inditványt tette, hogy az isteni tiszteletek eltöröltessenek. — Tegnap két állitólagos kém lövetett agyon. A tölténygyár felrobbanása ügyében mint bünrészesek még négyen fogattak el s itéltettek halálra.

A német nyelv befolyása nemzetünkre.

Azon sajátságok között, melyeknek összege az emberiség egy részét mint egy egészet, mint egy nemzetet, tünteti föl, kétségkivül a nyelv a legfontosabb, a nyelv bir a nemzet léte vagy nem létére döntő befolyással. Nincs nemzet kizárólag saját nyelve nélkül! Az amannak ugyszólva lelke, mely ha elenyészik, maga a nemzet is kidől az élők sorából.

Ezt jól tudván a hóditók, emberi emlékezet óta mindig oda törekedtek, hogy a meghóditott nemzeteket, melyeket saját nemzetükbe akartak beolvasztani, vagy lassankint vagy nyilt erőszakkal nyelvüktől kivetkeztessék, avagy a fegyverreli hóditást megelőzőleg tukmálták fel kiszemelt áldozataiknak saját nyelvüket, hogy a tettleges leigázás sokkal kevesebb munkába kerüljön, s azt a leigázandók ne vegyék igen érzékenyen észre.

Igy történt ez mindig és mindenütt, e mellett tanuskodik az ujabb időkben Orosz- és Poroszország eljárása a szerencsétlen lengyel nemzet ellen, csakhogy az előbbi véres erőszakkal, az utóbbi kigyóravaszsággal fosztja meg lengyel alatvalóit nyelvétől; az osztrák birodalom nem németajku nemzetei is még igen jól emlékeznek, minö erélyt, ravaszságot, erőszakot fejtettek ki a Bach Thun és Schmerling féle államférfiak és teremtményeik, hogy nyelveiket elfojtván, azoknak a német nyelvet erőszakolják föl: számtalan azoknak száma, kik azon szomoru korszakban végezvén tanulmányaikat vagy kezdvén hivataloskodni, még ma sem birják anyanyelvüket és németül gondolkozván, németül irnak s beszélnek. S magam is ezek közé tartozom: mig német nyelven könyveket irtam, melyeket a német birálók megdicsértek, addig egy magyar czikkecske irásához csak rettegve fogok hozzá; hanem hála istennek! germanisáló vadászok csak nyelvemet (Zunge) sebzék meg, ezt pedig magyar szivem majd megfogja egészen gyógyitani!

Csak egy nemzet van Európában, mely a helyett, hogy a hegemoniája alatt levő népek nyelvét elnyomta volna, inkább hajlandó volt másajku testvéreivel saját nyelvükön értekezni: ez a nemzet a magyar nemzet: csak egy nagy álladalmi társaság létezik a földön, hol a divó nyelvek kifejlesztése semmi korlátok közé sincsen az állam részéről szoritva egy közös nyelvnek elismerésén kivül: s ez az északámérikai köztársaság, mely e tekintetben hazai viszonyainkhoz hasonlit. Emlithetnök itten a helvéciai köztársaságot is, hol azonban a porosz-német mesés győzelmek a franczia elem és nyelv elnyomásában kezdik jotékony (?) hatásukat nyilvánitani. —

Az amerikai köztársaságot emberi előrelátás szerint e részben semmi roszabbra való változás nem fenyegeti, fenyegeti azonban roppant veszély a magyar nemzetet és a vele együtt lakó testvérnépeket egyaránt, melyek a „Was ist des Deutschen Vaterlandot“ nem vallják nemzeti hymnusuknak. —

Ebben a részben Magyarországnak két hatalmas ellensége van: a porosz dictatura alatt összpontositott szellemi és anyagi tekintetben hazánkat igen felülmuló Németország és a Muszka, kinek jellemzésére nem szükséges valamit fölhoznom. Meggyőződésem azt sugja nekem, hogy a veszély a Porosz- Német részéről reánk nézve nagyobb, mint az, melylyel bennünket a Moskowita fenyegethet, miért is először az előbbit akarom tárgyalni. —

Poroszországnak, mely jelenleg egész Németország hatalmát markában tartja, politikája elejétől fogva a jeleni perczig hóditó volt s ezen jellemét soha sem tagadta meg, mitsem gondolván soha a legszentebb joggal.

A nemzetiségi elv felülkerekedése óta, ezen principiumot használja föl emez inkább szláv mint német elemből kinött állam hatalmának, terjedésének, hóditásának érvényesitésére; láttuk ezt az ujabb időkben Schleswig-Holstein elrablása alkalmával, láttuk ezt napjainkban Elsass- és Lotha-

---

Uj „Erdélyi Muzeum.“

„Ecrasez l'infame!“

(**ma.**) Voltaire nek e világhirüvé vált kifejezéséről a következőket irja Strauss legujabb munkájában *): „Nem hagyhatom el e tárgyat a nélkül, hogy emlitést ne tegyek egy szólásformáról, melyet igen gyakran szemére vetettek Voltairenek; a hirhedt „ecrasez l' infame“ (tipord szét a gyalázatost) ez, melyet ő többnyire titokszerüen megröviditett irmodorban (écr. l'inf.) legbizalmasabb barátaihoz, d' Alembert, Damilaville és másokhoz intézett leveleinek végére szokott helyezni. Az „infame“ alatt sokan Krisztust akarták érteni, s igy a kifejezést istenkáromlásnak kiáltották ki. Azonban a nevezett szó annál kevésbé vonatkozhatik Krisztusra, minthogy Voltaire azt nem hiszi, hanem nőnemü értelemben használja. Kitünik ez azon helyekből, hol a mondatot a levéliró tovább folytatja. „Adieu, mon cher philosophe — igy ir p. d' Alembert-hez — si vous pouvez écraser l' inf., écrasez la, et aimez moi.“ Nagy Frigyes, ki szintén a beavatottak közé tartozott, egy levelében mondja: „J' approuve fort la méthode, de donner des nasardes à l' inf. en la comblant de politesse. De vajon kire vonatkozhatik e nőnemü szó; ki lehet a rejtélyes lény, melynek vesztére törnek Voltaire és barátai? A nagynevü levéliró e kérdésünkre is válaszol. „Óhajtom, hogy ön — irja d' Alembert-nek — széttiporja a gyalázatost; ön jól tudja, hogy a babonáról beszélek, mert a mi a vallást illeti, azt épen ugy szeretem és tisztelem, mint ön. **) D' Alembert meg válaszolja: „. . . . cet infame fanatisme, que vous voudriez voir écrasé et qui fait le refrain de toutes vos lettres.“***) Tehát a babona, a rajongás; de vajon hol van ezeknek széke? Midőn Voltaire azt irja, hogy a „gyalázatost“ Francziaországban is oda akarná juttatni, a hol Agliában van, s midőn N. Frigyes hozzá irt egyik levelében ugy nyilatkozik, hogy a görögöknél és rómaiaknál azért virágozhatott a bölcsészet, mert vallásuk nem birt dogmákkal — mais les dogmes de notre infame gatent tout: — akkor az iránt sem lehet kétségünk, hogy a Voltaire féle kifejezés az egyházra — minden felekezeti különbség nélkül — mint a babona és rajongás ápolójára vonatkozott. De soha sem szabad feledniink, hogy a Bertalan éj és az albigensi háboruk rémei gyujtották Voltaire lelkében a kereszténység elleni lángot. S ha ő állitólagos londoni homiliáinak egyikében e tételt állitja fel: „A ki azt mondja nekem: gondolkozzál ugy, mint én, különben meg ver az Isten, — nemsokára következőleg fog szólani: gondolkozzál ugy, mint én, különben tönkre teszlek“ — vajon vesztett-e ezen állitás rettenetes igazvoltából valamit azáltal, hogy száz éve mult, mióta Voltaire azt papirra tevé?

*) Voltaire. Sechs Vorträge von D. Fr. Strauss. Leipzig. 1870.

**) Vous pensez bien, que je ne parle que la superstition; car pour la religion, je l' aime et la respecte comme vous.

***) E gyalázatos rajongás, melyet ön szét akarna tiportatni, s a mely valamennyi levelének záradékát képezi.

Egy érdekes adat a Lovassy-féle felségsértési pörhez.

Közli **K. Papp Miklós.**

IV.

Vagy talán minden idegen kormányzási rendszerek közzül egyedül a Republicanus institutiók azok, melyeket jóknak hinni felségsértesi-bün? Úgy a hajdani Róma s a hajdani görögök classicus irói s nagyságuknak minden emlékezete töröltessenek el hazánk kebléből s nyilvános iskoláinkból, ugy szigeteljenek el bennünket a világtól, hogy ne bámulhassuk Észak-Amerikának, több mint óriási emelkedését, mert ezeknek szemlélete még igen sok kebleket fog, kivált a hevesebbek, az ifjabbak közzül bámulásra ragadni, azon institutiók iránt, melyek különböző árnyékolatokban annyi csodálásra méltót alkottak. És ki fogja őket e miatt bünösöknek vallhatni, ha különben a fennálló alkotmány iránt hivek voltak s a törvényt nem sértették? hol van a törvény mely azt felségsértéssé, de csak vétekké is bélyegezné, a mi tévedés lehet, de vétek koránt sem. — Ötödik vád volt, hogy fiam Nagy-Váradról Pozsonyba ifju barátinak a Casinó tagjainak irott levelében olyasmit mondott légyen, mintha a nép felségi-elvek képzete már a tájon is fejlődne, és e védnál volt különösen a vallatáskor megemlitve, magát ez által felségsértési bünbe keverte, de valóban Tek. Kir. Tábla! ha nem lehetett volna is az országgyülésen annyiszor kimondva, hogy a nemzet minden jussoknak kutfeje, vagyis más szóval, hogy alkotmányunk s fejedelmünk jussai is a népfelségből származnak, a ki ezeket tagadná, az hazánk történetében s törvényeinkben nagy járatlanságot árulna el.

Ugyanis ha van, octroyrozott alkotmány széles e világon, bizonyosan a magyar az.

A magyarnak volt alkotmánya, mielött a felséges Ausztriai ház at szabad akaratból a királyi székbe emelné, s midőn oda emelte, midőn abban megörökitette, kezében tartá alkotmányát, annak fentartására esküt kivánva, a megválasztott a megörökitett fejedelmektől. Ezen historiai igazság nem is homályositja fényét felséges Urunk koronájának, söt éppen ez az, a mi legfőbb diszszel környezi, mert egy szabad nemzet szabad akaratja oly tiszta kutfő, melynél tisztábból fejedelem hatalmát nem meritheti, bizonyosan tisztább kutfő ez, mint a fegyvernek hóditásai, tisztább mint a Vaticánnak hajdan villanyerejü menydörgései, és tisztább mint az uralkodók congressusainak országokat s embereket lenézve osztogató hatalma. S e tiszta kutfőt kimondani vétek-é? holott talán az lenne felségsértő fejedelmünk, alkotmányunk s a nemzet ellen, a ki azt tagadná? mert tagadása a történetek évrajzainak kérlelhetlen tanitásival, az örök igazsággal, alkotmányunk lelkével, szellemével söt magával Verböczy 3 ik könyvével is merőben ellenkeznék, mert meg vagyon irva: „Hogy hazánk szent koronája a Felségi jogok jelképe“ és nyomban utánna: hogy minden magyar nemes tagja a koronának“ azaz a felségi jogoknak, — de ha mindezek nem igy volnának is, még akkor is azt kérdezném a kir. Fiscustól, a logicának melyik kiadása szerint alapult azon következtetés, hogy a ki alkotmányos magyar, hazánkban a nép fenség képzetét fejleni mondotta az contra salutem et dignitatem Regiae Majestatis eversionemque Throni, et formae Regiminis conspiraverit.

Végre még elömutattattak a vádlottaknak bizonyos napkeleti parabola forma firkálatok, holmi irók munkáiból összeférczelve, s fiamtól még az is kérdeztetett mivégett jelent meg Barsban az ismeretes közgyülésen, mely ezernyi veszteségeknek ellenére követ visszahivás helyett, követ erősitéssé lőn. Az elsöre nézve szabad legyen egész szerénységgel megjegyezni, hogy a vádlott ifjakat sokkal józanabb értelemmel áldotta meg az isteni gondviselés, mintsem oly ostobaságokat magokénak ismerhetnének. A másikat pedig a mi illeti, ebben felségsértési vétket talán csak maga a királyi Fiscus sem keres, s nem kereshetvén, igen kár a már már gyepesedő mező felszaggatására alkalmat nyujtani, mert a mint a nemzet előtt közönségesen tudva vannak azon gyülés körülményei, a kormány itt legalább vádlóból könnyen vádlottá változhatnék. Ha az ily gyanitások, ily vádak vétkek, ugy vétek a nemzet bizodalmára magát érdemesitni, mert studia civium in se verteret, et si multi idem audeant, bellum esse: vétek a nemzeti részvétel kerülni, mert ezen elvonulás figyelmet akar gerjeszteni; vétek gazdagnak lenni, auri vim atque opes Plauti, Principi infensas: vétek szegénynek Syllam inopem unde praecipuam audatiam, szóval vétek vignak, vétek szomorunak lenni s vétek lesz emberi érzelmekkel birni. — Ilyenek voltak Tek. kir. Tábla a kérdések, ilyenek a vádak, melyekre a kir. fiscus felségsértési keresetet épitett, ily semmiségek miatt sodortattak keserves bánatba három hü polgárnak békés lakjai, ily semmiségek miatt tiportatott alá életök reménye, gyermekeik jövendö szerencséje, ilyesek miatt fosztatott meg három ifju szabadságaitól, s hurczoltatott katonai rabságra, oly három ifju, kiknek tehetetlenségét egy részről, más részről hazánk kormányának hatalmát, csak egy pillanatnyi figyelemre véve, mosolyogni kellene a képzelt rémképek felett, ha oly borzasztón nem dulták volna fel házaink nyugalmait. — Bizton reménylem tehát, hogy a kir. Fiscusnak ily magában is alaptalan vádja nem fogja akadályozhatni azon igazságos itéletet, minél fogva szabadon szorithassam atyai keblembez szabad megigazult fiamat, s azért esedezem a Tek. kir. Tábla előtt, hogy azon esdekelve várt szempillantást Spányi urnak ujjolag nyilván ellenzett maga beavatása miatt egy pillantatig is nem hátráltatni méltóztassék. — Jelen alázatos nyilatkozásomat pedig minden esetre a perhez is csatoltatni s itéletkor tekintetbe vétetni kérem s azon érzéssel várom sorsának eldöntését, miszerint az Isten örök igazságába méltán bizakodó atyát minden esetre felfogja azon öntudat emelni, hogy alkotmányos nemzete jogainak sirját fertöztetett kezekkel ásni nem segitette, mély tisztelettel maradván a Tekintetes királyi törvényes Táblának Pesten December 8-kán 1836. alázatos szolgája Nemes Lovassy István m.

p.

2956/1836.

Az Ország minden megye hatóságainak. Valamint eddig értesitettük Nagyságtokat Kegyelmeteket arról, hogy megyénkből idézés nélkül fogságra vitetett ifjainkkal mi történt a szerint most is ezennel közöljük az elfogva levők egyiknek atyja által hozzánk nyujtott folyamodását mellékjével együtt, melyből a dolgok miképeni fekvéséről Nagyságtok, Kegyelmetek nem csekély felvilágositást veendenek. — Kelt az 1836 ik évi Karácson hó 12-ik napján Biharvármegye Várad Olasziban tartott közgyülésében.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ringia elfoglalásakor, — hol jelenleg a tanodákból még a franczia nyelvet is kiküszöbölték, helyébe ültetvén a németet, s félek, nem sokára látni fogjuk német-sláv tartományainkban, melyekre már is nagyon kezd fájni a porosz orvnak a foga. Ha ama tartományokban a német birlapok szellemét és német lakósság között nyilvánuló lelkesedést a Porosz mellett hidegvérrel szemléljük, ha saját szemünkkel látjuk, ha saját fülünkkel halljuk a német osztrák nép zömének hangulata kifakadásait; meg kell vallanunk, hogy a Porosz eme polgártársainkat- szellemet és szivet illető leg — már meghóditotta, és továbbá előre látjuk, hogy ha a porosz német császárság ezen tartományokat egy hamar nem leend képes bezsebelni, a cislajthaniai német fog a legrevolutionáriusabb elem lenni az egész birodalomban mindaddig, mig vagy egyesül a német császársággal, vagy megtörve összeolvad a szlávval és magyarral.

Fájdalom, hazánkban is kezd nyilvánulni a porosz agensek müködésének eredménye. A Királyhágontuli német polgártársaink mostanig lelkes magyar honfiak voltak: most Pesten és majdnem minden német-schwáb faluban megtapsolták a német porosz rablásokat; erdélyi szász polgártársaink, kik közös magyar anyánk,- a magyar hazáért, — eziránti pietásból, — egy szövétneket el nem égetnének — szász testvéreink mindenütt ünneplik a német anyaországnak — Poroszoknak győzelmét!

A szászok legnagyobb része, mely semmiért, mi magyar, mi hazai, nem lelkesül, kivetkezve közmondásos phlegmájából, rajongva járja a „németest“ a porosznémet aranyborju körül és iskoláiban, hol magyar vagy román szót hallani sem lehet, egyleteiben, gyülekezeteiben terjeszti a német nyelvvel... együtt a magyarhoz idegen, ha annak épen nem ellenséges, német érzelmet.

A többi nemmagyarajku honpolgárok a helyett, hogy magyar testvéreikkel magyarul közlekednének, németül társalognak velük, nehogy elfogult nézetük szerint a magyar nyelv felsöbbségét elismerni látszodjanak.

S a magyarok? a magyarok maguk már oda vetemedtek, hogy a németül csevegni nem tudó magyart miveletlennek, parasztnak tekintik, fiugyermekeik mellé német „Hofmeistert“, leányaik mellé magyarul nem is értő „Gouvernanteokat“ állitanak pénzbeli nagy áldozattal!

Bár merre tekintsünk: valamint a legfényesebb palotákban, ugy a legegyszerübb polgári házikóban meghonosult a német nyelv, német divat, a nemmagyarajku honpolgároknál a német uralkodik egyedül, a magyaroknál alig osztja még az uralkodást a magyar anyanyelvvel! Mig magyar tanodáinkban nemmagyarajku tanitványainknak haladását a magyar nyelvben a legelnézöbben biráljuk meg, addig a németbeni eredményre a legszigorubb birálatot alkalmazzuk, mert boldogult Eötvösünk szerint „a német nyelv mindennapi kenyerünk.

A Deák-klubban már német beszédeket tartanak, s utóvégre még megérhetjük, hogy az országgyülés termeiben is hangzik a „Meine Herren.“ Kivéve a falusiakat, minden körét nemzetünknek teljesen átsavanyitotta a német nyelv kovásza, mi a vaspálya-hálózat gyarapodásával hazánkban még inkább fog fokozódni.

Mig mi magyarokul szivesen megtanuljuk a német nyelvet, addig német ajku honfitársaink, kik nálunknál nem kevésbbé magyar honpolgárok, csak kénytetve fognak a hivatalos magyar állami nyelv elsajátitásához! És nemmagyar hivatalnokaink, a hol csak lehet, kikerülik a törvényszabta magyar nyelv használatát.

Hogy miként lehetne a minket fenyegető ezen veszélyeket némileg elháritani, az lesz második czikkecském tárgya. *)

Simon Péter,
m. kir. államfögymn. tanár.

*) Egy kérésünk van! Helyzetünket ne csak a létjog és a hazafiság, hanem a geographiai fekvés, számarány, különösen pedig anyagi érdekeink szempontjából tessék megitélni. Eötvösnek bizonyára nem hazafiatlanság diktálta az idézett zavakat. Szerk.

Közalapitványi követelések.

(ma.) A feloszlatott erdélyi kincstári jogügyigazgatóságtól a közalapitványi jogügyigazgatóság által átvett okmányok közt oly kötvények is találtatván, melyek alapján jobbára egyes községeknek kötcsönkép kiadott alapitványi tökepénzek betáblázásilag biztositva nincsenek, s az ily követeléseknek — kivált a törlesztési és kamatfizetési feltételek pontos nem teljesitése esetében — azonnali felmondása vagy esetleg törvényszerü biztositása szükséges levén: az illető községek felszólittattak, hogy f. évi jun. 30-ig tartozásaik biztositására elégséges jelzálogot jelöljenek ki, vagy ugyanaddig töke- és kamattartozásaikat a kolozsvári fővám és adóhivatalnál fizessék be. E biztositási intézkedések a már befejezéshez közeledő telekkönyvi munkálatok tekintetéből is továbbra nem levén halaszthatók, azoknak kellő pontossággal eszközölhetése céljából a király biztos felhivja a törvényhatóságokat, hogy a közalapitványi ügyigazgatóság által e tárgyban hozzájok intézett vagy ezután menesztendő intézkedéseknek annyival inkább sziveskedjenek a leggyorsabban eleget tenni, mert a nevezett ügyigazgatóság a követelések per utjáni behajtásától csak a biztositásul szogáló ingatlan vagyon kellő időben kijelölése esetében lehetvén hajlandó elállani: ehez képest ama követelések jelzálogos biztositása iránti felszólitások sietö és pontos teljesitését valamint a közalapoknak, ugy maguknak az adós községeknek érdeke is mulhatatlannl követeli.

Vidék.

Pánczélcseh, máj. 17. 1871.

Általában véve tavaszi hetivásárainkat, élénknek mondhatjuk. Szarvasmarhát, juhot, sertést, s a többit mindig lehete adni, venni közép áron, hanem széna és gabona szerfeletti magas áron kelt, mi különben nem csoda, mert a mult évi sok esözés s a korán beállott hidegek takarmányt, gabonát nagy mértékben elpusztitottak itt ugy, mint más egész vidékeken. Most is a tavaszi szántásvetés idejekor 20 napig folyton mosódott, néha jéggel vegyült esövel a gazda földje. Nó de mégis, ha nagyobb elemi csapások nem érnek, s ha majd az uj közigazgatási reformokkal megyei tisztviselöink és többek közt közlekedési utaink rendbehozásánál csigalépteknél jobban haladnak az erélyben, akkor itt, mint több helységek egyedüli központi helyén, vásárainkon több eladni, több venni való lesz.

Mult levelemben említém volt, hogy községünk minden tekintetben a kor kivánalmai szerint előtörni igyekező lakói, a határtagositást is czélba vették, s ma már az ügy ott állhatna, hogy a felmérés eszközöltessék, ha nehány kisebb birtokos a részrehajlás görbe utjára nem tér. Azonban, ha gördítnek is ez ügy elé egy kis akadályt az illetök, a többség óhaja mégis keresztülviendi a tagositást. *) r. l.

Páris.

A kormánycsapatok döntő támadása Páris előtt még mindig késik, ugy, hogy végre is gyanus szemmel kell tekinteni az annyiszor hireszteltelönyökre. A harcztérről érkező hirek egyébiránt fölötte ellenmondón hangzanak. Párisban hire jár, hogy a felkelök szerencsésen harczoltak Clichy s a Maillott kapu körül. Versailles-ból sürgönyzik, hogy a kormánycsapatok szurony-rohammal foglalták el a Montrouge-erödmellett Grange Ory t. Az elfoglalt állomást azonban csakhamar ismét odahagyták, mivel az nagyon ki volt téve az ellenséges tüznek. A felkelök a Dauphine-kapunál egy 30 ágyuból álló üteget állitottak fel.

Mac-Mahon tábornagy a Vendome szobor lerombolása miatt napiparancsot intézett katonáihoz, melyben többek között következöleg szól:

„Az idegen ellenség megkimélte e szobrot — a commune lerombolta azt. Emberek, kik magukat franczióknak nevezik, a németek szemei előtt lemerték rombolni a szobrot, mely tanujele volt atyáitok győzelmének az egyesült Európa ellen. Azt hitték, hogy el fogják törölhetni azon katonai erények emlékét, melyet e szobor képviselt. Katonák! Ha a Vendome szobor által, felköltött emlékek nincsenek is többé érezbe vésve, élnek szivetekben! Lelkesülve ez emlékektől, a hazaszeretet, bátorság és engedelmességnek zálogával fogjuk megajándékozni Franciaországot.“

A terrorismus és anarchia teljes Párisban. A jólétbizottság — ujabban tiz lapot nyomott el, köztük vannak az „Avenir National“, „Revue des deux Mondes,“ „Patrie,“ „Commune,“ „Justice“ sat. Egyuttal a bizottság meghagyja, hogy a küzdelem vége előtt semmiféle uj lap ne jelenjék meg, és hogy minden czikk a szerző által legyen aláirva.

A commune keblében teljes a meghasonlás, 21 tag nem vesz többé részt az ülésekben. Zathmányszki László gróf, ismeretes lengyel emigráns, állitólag igen compromittálva van a párisi tölténygyár föirobbanása ügyében.

A „Cri du Peuple“ czimü radikális közlöny azzal fenyegetödzik, hogy a commune el van határozva inkább légberöpiteni egész Párist, mint megadni magát. — A templomfosztogatások ismét napirenden vannak Párisban. A „Notre dame des Victoires“ egyházban minden ezüst-gyertyatartót lefoglalt a commune.

Versaillesból sürgönyzik, hogy Thiers rábeszélése folytán 140 baloldali képviselö lemondott azon inditványról, mikép Thiers két évre bizassék meg a kormányelnökséggel.

A „M. Polg.“ eredeti távirata.

Feladatott Pesten máj. 22-én 9 óra 50 p. d. e.
Érkezett Kolozsv. máj. 22-én 10 óra 42 p. d. e.

A commune a párisi clubbokból egy központi clubbot alakit, hogy a közvéleménynyel összeköttetésbe legyen. Felhivta a földbirtokosokat: hogy két nap alatt visszatérjenek, különben birtokokmányaikat megsemmisiti

A nőkből zászlóalj alakittatott, melynek főfeladata a futókat lefegyverezni.

Rochefort elfogva Versaillesba vitetett. A romániai választások befejeztettek, a kormány többségben van.

HIRHARANG.

— **Horváth Boldizsár** a legközelebbi napokban Olaszországba utazik; tegnap bucsulátogatáson volt a ministerelnökségnél.

(o) **Változás a magyar csillagászat terén.** Kedves gróf Festetics! A midön önt, egészségi állapotára való tekintettel, miniszteri állásától, saját kérelmére, öszinte sajnálatom kijelentése mellett, kegyelemben fölmentem, indittatva érzem egyuttal magamat, önnek eddigi hü és buzgó szolgálatai felett teljes elismerésemet kifejezni. Kelt Bécsben, 1871. évi május hó 19 én. Ferencz József, s. k. Andrássy Gyula, s. k. — Kedves báró Wenckheim! Magyar ministerelnököm előterjesztésére öntszemélyem körüli ministeremmé ezennel kinevezem. Kelt Bécsben, 1871. évi május hó 19-ikén. Ferencz József, s. k. Gr. Andrássy Gyula, s. k.

(o) **Ha tréfa akart lenni** rosz tréfa volt attól, a ki a szerkesztőségünkhöz czimzett vasárnapi egész postát elvitette, s máig sem adta visza. Egyike azok közzül lehetett, a kik éjjel nappal azon törik kemény fejüket, hogy miként lehetne a „Magyar Polgár“ nak gáncsot vetni. No drága uram! evvel a tréfával (voltaképpen szemtelenséggel) nem akasztott meg semmit. A lap megjelenik s köszöni az ujdonságot, a melyre a „jó vicz“ okot adott.

(o) **A szerencsétlen Zsutai János** költeményeit s egyéb müveit a debreczeni föiskola önképző köre ki akarja adni, a jövedelem fele az önképző körben alapitványképpen tétetnék le, melynek kamatai pályadijakra lennének szánva. Ily értelemben nyilatkozik az önképző kör elnöke a felmerült mindenféle versióval szemben.

(o) **A lóvonatu vasut** ügye Debreczenben határozott alakot öltött. A tervezett vonal a város erdejéig terveztetett s a város beléegyezését birja, ugy hogy az érdekelt társulat munkához láthat.

(o) **Ziegler Klára** a müncheni szinház hires tragicai hösnője jelenleg Berlinben időzik, s oly rendkivüli sikerrel müködik, hogy a szinházi pénztár állandó ostromállapotban van.

(o) **Páter Czerlunczakievicz** Krakkóban a milyen tarka nevet viselt oly tarka életet élt. A congregatio de propaganda fide nagy jogokkal ruházta fel a jó pátert, s ez aztán ugy élt velök, hogy a calefactort nyomorékká verte, egy szép varrónőt pedig a tulságig (már papi szempontból) szeretett. A törvényszék, a mely e szent ügyben itélt ugy igazitott a dolgon, hogy a pátert 157 frt pénzbirságra, esetleg 15 napi fogságra itélte.

(o) **Az Urusoff-Osztrovszky** párbajügy a moszkvai törvényszék által letárgyaltatott. Osztrovszky Urusoff herczeget élesen megtámadta panszlavisticus üzelmeiért s egy Katakoffhoz hasonlitá. Az eredmény egy kihivás lett, pisztolyra tiz lépés távolságra s Urusoff hget surolta a golyó. A törvényszék Urusoff herczeget három-Osztrovszkyt egy napi fogságra itélte, a tanukat pedig nem is bántotta. Ez persze csak a barbároknál lehetséges. Jött volna Osztrowszky-Urusoff Kolozsvárra! az osztrák polg. törvénykönyv tormás paragraphusai majd béreszelték volna a tiz évi fogság civilisált tormájába. Egy hatalmas alügyész kell ezeknek a durva medvéknek!

(o) **Báró Münch** irodalmi nevén Halm Frigyes, a bécsi várszinház intendánsa és hires drámairó veszélyesen beteg s kevés remény van életben maradásához.

(o) **Darwint** a bécsi tudományos Academia nagy szótöbbséggel megválasztotta külső tagjának. Ez már a harmadik eset, hogy Bécsben a tudomány szabadsága mellett demonstrálnak. Meghivták Vogt Károlyt, bizalmaztak Döllingernek most pedig Darwint választják meg. Ferencz császár furcsákat gondolhat az effélékre. Ő Felsége t. i. nem engedte meg a geologia tanitását, mint olyan tudományét, a mely a bibliai traditióba ütközve a vallást rontja s „Rebelleket“ nevel. Most meg hát a legnagyobb rebellisek jutnak dicsöségre a kapuczinusok sirboltja táján. Tempora mutantur.....

(o) **A tervbevett zsidó theologiai** facultás Bécsben már a jövő tanévben létre fog jönni. A kolozsvári egyetem a tervek nagy kosarában a tétlenség szalmájára van téve, s az erdélyi képviselök tyúkmódra: hallgatagon kotolnak rajta. A kotlás hosszaságából itélve még az is meglehet, hogy záptojás az egész.

= **A pozsonyi vasárnapi botrányról** már röviden szólt egy távirat. Adjuk most a részleteket. Simonyi Iván a szabadelvü katholikusokat gyülésre hivta össze, melynek tárgya lett volna kérvényt szerkeszteni az országgyüléshez a katholikus autonomikus congressus határozatai ellen, továbbá bizalmi iratot küldeni Döllingerhez. A gyülés megnyitásakor az ó budai zavargásokból ismeretes Viola Károly vezetése alatt egy részeg csoport tört be, mely folyton rikoltozott, mibelyt a kegyes Viola fölemelte kezét. Ekkép a gyülést nem lehetett megtartani. Végre az orditó csapat megrohanta az emelvényt s verekedést kezdett. A város kapitányság hiában lépet föl, a rendet nem lehetett helyreállitani. Végre is feloszlatta a gyülést. A csoport most Violával kirohant az utczára, hol Viola Mákvirág egy beszédben kezdte szidni az eretnekeket és kolostor dulókat. Azt mondják, hogy a hatóság a Mákvirágot „elmenesztette“ Pozsonyból, hova 3 nap előtt küldetett azok által, kiknek közlönye a „Magyar Állam.“ Ez azt irja ez eseményről, hogy a „katholikusok higgadt és szilárd magatartásával elérték czéljokat.“ Reméljük hogy a máj 28-ikra egybehivott tanácskozáson a szabadelvüek elérik czélukat. (E r.

— **A „szegedi szabadelvü kör“** tegnap (május 19.) tartott ülésében Horváth Boldizsár igazságügyminister lemondásának visszavételére föliratilag fölkérni egyhangulag elhatározta.

— **Tölténymühely.** A honvédelmi ministerium a Pest városi tanácshoz egy leiratot intézett, melyben 200 ölnyi térség kijelölését kivánja tölténymühely épithetése czéljából a gubacsi határon.

— **A honvédelmi** ministerium rendelete szerint a honvédszázadok parancsnokai márczius és julius második felében kötelesek lesznek ezután szemlét tartani az eltartásra kiadott honvédlovak felett, s állapotukról jelentést terjeszteni elö. Czél, hogy e lovak az öszi gyakorlatok idejére teljesen használhatók legyenek.

— **A női rnhákba öltözött** londoni ifjak fölött e hó 16-án mondták ki az itéletet. Tettüket, miután semmit sem lehetett rájuk bizonyitani, nem tekintették bünténynek, hanem csak egyszerüen rendöri kihágásnak, s ennek alapján szabják ki büntetésüket.

— **Női püspökök.** Egy párisi női klub, mely üléseit a batignollesi templomban szokta tartani, közelebb nagy tetszéssel fogadta el azt a javaslatot, hogy ezután valamint a nemzetörség tisztjeit, ugy a papokat is választás alá kell bocsátani. A papi állás, mondák, ne legyen többé a férfiak kiváltsága, s a „polgárnöket“ ezentul épen ugy meg lehessen választani papoknak és püspököknek, miként a polgárokat. A klub tagjai kérvényt nyujtottak be a „commune“-hez, melyben e reformoknak szentesitését követelik.

— **A második dunai monitort** eresztették vizre az uj pesti hajógyárból. A hajó neve „Leitha“, az elsöé, mely már régebben elkészült, „Maros.“ — A „Leitha“ 164 láb hosszu és 28 láb széles. Gépe 80 lóerejü. Van rajta két 24 fontos ágyu.

(o) **Az angol haditudósitók**, a kik az utolsó porosz franczia hadjáratban résztvettek erösen rajta vannak, hogy a hadjárat történelmét és tanuságát kidolgozzák. Hozier kapitány már sajtó alá is adta a hadjárat összes történetének egy részét. Ezalatt Ausztriában egy nagy commissió azon tanácskozik, hogy a mellényekre bány gombot kell varratni? s e gombok három vagy négy lyukasok legyenek é.

(o) **Amerikai házasságok statistikája.** 1869 ben Massachusetts a 14 évesek közzül hét kisasszony adott tul pártján; a 15 évesek közzül 41 ragadta meg a papucs kormányt. A férfiak részéről nem mondhatni hasonlót. Az igaz, hogy a legfiatalabb völegény csak 16 évet számlált, de mit ér az, mikor egy 78 éves szüznek is sikerült a házas élet menyországába jutni sőt még más négy szüz is beléjutott, a ki éppen a 70-dik tavaszt a „holtomiglan holtodiglan“ édes hangjával üdvözölhette. No de a férfiak sem adták rosszul, az egyik 30 éves korában már a hatodik házi keresztet vette a nyakára s ez uj kereszt csak 62 évet számlált stb. stb. Ugylátszik, hogy boldog Massachusetsben nyoma sincsen a házasélet árnyoldalainak.

(o) **A fehérvári pénzverde** megszüntetése és illetőleg átköltöztetése Körmötzbányára elhatározott dolog. Ez alkalommal megint szép példáját tapasztalhatjuk a rationális gazdálkodásnak. Ezelőtt egy évvel uj gözgépet állitottak a pénzverdébe, most eltörlik az egészet, s kisül hogy a gözgép Körmöczbányán nem alkalmazható! No de majd helyreüti a budget!

A Vendome-oszlop lerontása. A Vendome-oszlop ledöntése e hó 16. d. u. 2 órára volt kitüzve. A térre nagy néptömeg gyült. Több zenekar játszott. A község s ennek törzskara, mintegy 200 egyén, lóháton volt jelen a ledöntés tényénél. A szoborra háromszinü zászló volt erösitve- valószinüleg a község ellenségeinek közeli bukását jelzendö. Az első kisérlet 3 óra 15 perczkor tétetett, mely azonban nem sikerült, minthogy egy kerék eltört. A kötelek hirtelen engedtek s két embert megsértettek, Uj köteleket hoztak, s az oszlop végre 6 óra 10 perczkor lezuhant, a programmnak megfelelöleg — épen a Paix-utczába, estében három darabra törve. A rázkódás nem vala oly nagy, mint gondolták; egyetlen ablaktábla sem zuzódott össze és semmi kár sem történt, kivévén, hogy az oszlop befurrodott a talajba. Az izgatottság rendkivül nagy volt; a tömeg nagy zajjal rohant előre, hogy töredékeket szedjen, mig a község több tagja a ledöl: oszlop romjain állva, beszédeket tartott. A talpazatra vörös zászlók tüzettek, s a Vendome tér ünnepélyesen „Place Internationale“ nak kereszteltetett el. A Vendome térre nyiló utczák annyira el valának lepve néppel, hogy csaknem lehetetlen volt a térről távozni. Az oszlop romjait nem volt szabad fölszedni, s a jelen voltakat — mielőtt távoztak — kimotozták. — A Vendome-oszlop, mely az 1805. és 1806 iki hadjárat emlékére senatusi végzés folytán a zsákmányolt 1200 ágyuból öntetett, 44 meter magas, s az öntésére alkalmazott érez sulya 251,367 kilogramm volt.

— **A jótékony bazár** összes jövedelme 38,000 frt volt, s a költségek levonása után 37,000 frt marad a vizkárosultaknak. A bazár tartama alatt el nem kelt áruk végeladásának folytatása holnapután, máj. 22-én délután 3 órakor lesz.

— **Jókai** most egyike a német közönség legkedvenczebb iróinak, s napról-napra többen foglalkoznak irói tulajdonainak és müveinek ismertetésével. Közelébb Walner Ferencz egy utazási müben ir Jókairól. „Ha Jókai — ugy mond — Franczia-országban, vagy Angliában születik, neve most Európa legünnepeltebbjei közé tartozik.“ Ajánlja aztán a német közönségnek, kogy a ki még nem ismeri, legyen rajta, mikép munkáiban megismerje.

— **Titkos komité.** Ily alairásu levelekkel s halál igéréssel rémitgetik a horvát választókat, hogy az unio ellenes magyarfaló jelöltekre szavazzanak. A „titkos komité“ gyászszegélyü papirt használ; melyen koponya kereszbe tett csontok s ezek alatt „halál az árulókra“ felirat ékeskedik. Az „A. Ztg.“-nak be is küldtek egy ily levélpéldányt.

T. és felelős szerkesztő K. PAPP MIKLOS.

Nyilttér. *)

Nyilt levél.

Városi főjegyző és árvai széki elnök Gothárd József urhoz.

Ha az özvegy Pásztohi Albertnével kötött, és a városi törvényszék árvabirósági osztályához beadott örökvásár szerződésem- 8 napok alatt nem fog nekem kézbesittetni-, avagy az árvák érdekében általam kért árverése a Bábahalmi jószágnak el nem rendeltetik, az egész ügyet s a hivatatos eljárást illustrálva nem csak a tek. kir. Táblával, hanem a nagy közönséggel is tudatni fogom.

Diecső Szentmárton 1871. május 19-én

Nesztor József
h. ügyvéd.

Idegenek névjegyzéke Biasini szállodájából Kolozsvárt, május 20-kán és 21-én 1871. Seibriger Károly, kereskedő, Vásárhelyről. Biró Pálné, birtokosné, Ördögkutról. Balázs József, birtokos, Tordáról. Gyulai Ferencz, birtokos, N.-Ilyéről. Lászlófi Lajos, szeszgyáros, Deésről. Klaloyber Ludvig, fökerületi biztos, Bécsből. Veér Dezső, birtokos, Felörből. Veér Miklósné, birtokosné, Felörből. Földvári József, birtokos, Deésről. Gálfalvi Mari, birtokosnö, Felörből. Kövári Márton, sóbányafelör, Tordáról. Matil András, kereskedő, Nagy-Váradról. Borai János, schuster, Kolozsvárról. Guttman József, K.-Fehérvárról. Németi Károly, Nagy-Váradról. Vida Józsefné, birtokosné, N.-Váradról. Pálfi Albert, hirlapszerkesztő, Pestről. Hiri János, birtokos, B.-Hunyadról. Schilli Moniteur, kereskedő, Berlinből. Lengyel Ádám, m. k. honvédszázados, Tordáról. Weil Dániel, ruhakereskedő, Pestről. Racsek József, kereskedő, Nürnbergből. Koncz Mihály, birtokos, N.-Váradról. Reszler Sámuel, birtokos, Pestről. Dobai Antal, birtokos, Harkányról. Peleiman József, birtokos, Harkányról. Balázs József, ügyvéd, Ungvárról. Szabó Dénes, kereskedelmi ügynök, Debreczenből. Szentpéteri Elek, hivatalnok, Pestről. Lázár János, hivatalnok, Pestről.

*) E rovat alatt megjelenő czikkért a szerkesztőség semmi felelősséget nem vállal. —Szerk.